

KANSAKUNTAA RAKENTAMAAN
1809 NATIONEN VÄXER FRAM

ANNE KAUPPI

PIANORECITAL
I KONSERTHUSETS
STENHAMMARSAL
6.12.2009 KL. 19.00

PROGRAM

Wilhelm Stenhammar (1871—1927):
Selim Palmgren (1878—1951) :

Fantasi op. 11 nr 3 e-moll (1885)
Nocturno i tre scener op. 72 (1921)
”Stjärnorna tindra ”
”Nattens sång ”
”Gryning”

Jean Sibelius (1865—1957) :
Eero Kesti (1959—) :
Einar Englund (1916—1999) :
Frédéric Chopin (1810—1849):

Impromptu op. 5 nr 5 h-moll (1890-93)
Intermezzo (1994)
Introduzione e Toccata (1950)
Ballade nr 1 g -moll, op. 23 (1831)
Ballade nr 2 F -dur, op. 38 (1836)
Ballade nr 3 Ass -dur, op. 47 (1841)
Ballade nr 4 f -moll, op. 52 (1843)

SUOMI-ALAN SUOMI-ALAINEN KULTTUURISÄYDYS
SUOMI-ALAN SUOMI-ALAINEN KULTTUURISÄYDYS

FINLANDS KONSULAT
GÖTEBORG

TAITEEN Keskustoimikunta
CENTRALKOMMISSIONEN FÖR KONST
ARTS COUNCIL OF FINLAND

ANNE KAUPPI (1962—)

studerade pianospel vid musikinstitutet i Esbo åren 1970—73 samt vid Sibelius-Akademien åren 1973—80 där hon avlade kurs III i pianospel med högsta vitsord. Sin debutkonsert gav Anne Kauppi år 1980. Därefter studerade hon vid musikhögskolan Juilliard School of Music i New York och avlade där sitt postgraduate-diplom under ledning av prof. Ania Dorfman och Adele Marcus. Kompletterande studier har Anne Kauppi idkat åren 1991—92 för prof. Egil Harder och åren 1998—99 för Jerzy Gebert.

Anne Kauppi har framträtt som solist tillsammans med flera finländska orkestrar och gett konserter förutom i hemlandet också i Sverige, Tyskland, Schweiz och USA.

År 1979 placerade sig Anne Kauppi på delad tredje plats i den nationella Maj Lind-pianotävlingen och år 1991 deltog hon i den internationella Géza Anda-pianotävlingen, där hon fick äran att uppträda på Géza Andas 70-årsjubileumsminneskonsert i Zürich.

Hösten 1999 gav skivbolaget Alba ut en skiva med Anne Kauppis tolkningar av Chopins preludier och scherzon. Skivan med 27 Chopins etyder, som producerades av Otto Donner och som utgavs av Alba 2008, har fått positiv kritik i alla finska tidningar som recenserar klassiska skivor. Den har också uppmärksammats av finska rundradion (intervjun kan höras på Arena-nätsidan). Skivan har spelats bl.a. i radio i Sverige och den har väckt internationell uppmärksamhet. Den har fått god kritik på Allmusic-webbsidorna. Det sistnämnda är märkbart när man tänker på att etyder av Chopin ju spelas väldigt mycket och det finns över 100 inspelningar av dem i världen, men bara få av dessa har recenserats på Allmusic-sidorna. I samband med Frederik Chopins 200-års jubileum kommer Alba även att ge ut hennes inspelning av Chopins ballader och fantasier.

<http://www.saunalahti.fi/ankauppi>

Svensken **WILHELM STENHAMMAR** (1871—1927) har skapat väl avvägda, seriösa pianostycken, där hans egen personliga profil kommer fram frigjord från förebilderna inom den tidigare romantiska epoken. Fantasi op. 11 nr 3 visar en genialitet i melodiföringen och en vad man kunde kalla arkitektonisk uppbyggnad. Stenhammar var inte bara en av Sveriges mest betydande kompositörer; han var också en flitigt konserterande pianist och kapellmästare och utvecklade Sveriges första professionella orkester i det han verkade som konstnärlig ledare för Göteborgs Symfoniker under 15 år.

SELIM PALMGREN (1878—1951) var i första hand pianokompositör - han var ju själv konsertpianist. I "Nocturno i tre scener" går scen nummer ett i stämningen av "Blinka lilla stjärna där", medan den mörka och dystra del två, en "emotionell nattens sång", är dess motsats, och i tredje scenen övergår natten slutligen i en impressionistiskt färgad gryning.

Fastän **JEAN SIBELIUS** (1865—1957) anses vara Finlands största kompositör är jag av den åsikten att han inte nödvändigtvis är den största när det gäller musik för piano. Självt tyckte han att piano var ett otacksamt instrument att skriva för. Men jag ansluter mig till den allmänna uppfattningen att hans Impromptu op. 5 nr 5 hör till hans främsta pianokompositioner.

Eero Kestis Intermezzo är det mellersta i en serie av tre stycken för piano; de övriga styckena är Prelude och Meditation. **EERO KESTI** (född 1959) har studerat komposition vid Sibelius-Akademien under Olli Korttekangas och Kalevi Aho's ledning. Hans verk har framförts vid talrika konserter i Finland och utomlands, bl.a. på Wiener Musikverein åren 1989 och 1992. Hans produktion omfattar för närvarande över hundra verk och där ingår kompositioner såväl för orkester som för olika kammarmusikensembler och soloinstrument. Därtill har han gjort många arrangemang och orkestreringar. För sitt kompositörsarbete fick han Sydöstra Finlands konstkommittés konstnärpris år 2000. På den internationella Allmusic-internetsidan recenseras Albas skiva med Kestis orkesterverk "Våren" uppförd av Kymi Sinfonietta på följande sätt: *"To hear it without knowing what it was, you would never guess that this piece is "new music," but it is not anachronistic -- it is a solid and well-realized orchestral piece in a fresh, late romantic style. If you have traditional tastes and think the contemporary classical music scene has gone into the crapper, perhaps you should seek this disc out. You will find much here to surprise and delight you. (Uncle Dave Lewis, All Music Guide)"*

Inte heller den i Visby i Sverige födda **EINAR ENGLUND** (1916–1999) tog atonaliteten till sig utan fick magknip av den "moderna" musiken. Denna nyklassicist var även en lysande pianist, men en krigsskada satte punkt för hans karriär. Den som spelar Englund's pianostycken kan njuta av den skickligt gjorda men på samma gång naturliga texturen. Introduzione e Toccata åtnjuter uppskattning som konsertstycke av pianister över hela världen. Englund utnyttjade ett traditionellt formspråk. I Introduktionen e Toccata har han lyckats skapa ett verk som i detaljerna är förutsägbart och arkitektoniskt och därför klassiskt, men som är på samma gång improvisatoriskt. Englund beskriver sitt komponerande i boken "I skuggan av Sibelius" så här: "Kompositionsprocessen kan inte beskrivas med ord. I hjärnan dyker det upp säregna musikaliska bilder, som man sedan försöker fåsta på papper. Kompositören leder inte musiken utan den leder honom. Och ofta in på sådana vägar som man bara måste följa. Kanske mitt sätt att arbeta är gammalmodigt — det vet jag inte — men i alla fall skiljer det sig från de nutida kompositörernas sätt att arbeta med linjal och dator."

Den sista delen av mitt program består av en repertoar som jag även spelar på min senaste Chopin-skiva. **FRÉDÉRIC CHOPIN** (1810–1849) var den första som inom instrumentalmusiken tog i bruk termen "ballad", som i poesin och sångdiktningen betecknar en berättelse, ofta dyster och tragisk. Komponisten förblir balladtraditionen mycket trogen i alla sina fyra ballader, för samtliga huvudteman går i en sexdelad taktart och man kan urskilja en växelverkan mellan "försångaren" och "kören", tydliga refränger och drag av en rondo - balladerna är alldeles klart berättelser i musikalisk form. Den första balladens tema är den breda publikens favorit. Den av längtan fyllda refrängens motiv återkommer i en modifierad durversion i mottemats avslutning och som en frustrerande fråga i slutet på codan. Hopp och drömmar kommer till uttryck i mottemats vals och i scherzando-avsnittet kan vi till och med höra något lustigt och roande, men i slutcodan återgår tempot oundvikligen till introduktionens tvådelade taktart och drömmarna krossas av verkligheten. En grov analys av formen skulle vara: introduktion- recitativ-A-interludium-B-A2-B1-interludium-scherzando-B2-A-Coda.

I den andra balladen växlar extremt motsatta känslor och element. Stycket är tillägnat Robert Schumann, som led av personlighetsklyvning och depressioner. Schumann gav gärna namn åt sina egna kompositioner och påstod att Chopin enligt egen utsago hade blivit inspirerad av en ballad skriven av den polska poeten Mickiewicz. Denna ballad berättar om hur jungfrurna i en nedsjunkna litauisk stad förvandlades till näckrosor för att

inte de ryska soldattrupperna skulle få tag på dem. Och den som vågade störa lugnet bland näckrosorna i dammen, skulle möta döden. Temat i F-dur i rytmen av en öm och mjuk sicilienne avbryts två gånger av en modulation i moll i Presto con fuoco-tempo tills slutligen blomstertemat spelat i mullrande oktaver med vänster hand leder till en häftig kulmination. Verket slutar med det oförändrade, svärmodiga "näckrostemat". En formanalys skulle beskriva balladen såhär: A-B A1-B1-Coda-A2.

Av de fyra balladerna är den tredje i ass-dur ljusast och gladast och den enda som slutar hoppingivande. I den får vi njuta av en förfinad elegans. I rytmiskt avseende är balladen delikat. Punkterade rytmer, synkoper och pauser i de olika temana ger andrum och avbrott. Med litet fantasi kan man i det första temat höra ljudet av jakthorn. Mottemat kan genom sin rytmisering och modalitet måla upp bilden av en lockande men samtidigt skrämmande sagofigur - en på böljorna gungade sjöjungfru. Därför kan det delvis vara sant, som historikerna påstår, att Chopin för detta verk skulle ha fått inspiration av Mickiewitz's ballad om jägaren och sjöjungfrun. Dock var Chopin som kompositör för stor för att förfalla till programmusik, och man behöver egentligen inga yttre förklaringar för att kunna förstå hans musik. Och balladens ljusa avslutning stämmer inte alls överens med Mickiewitz's tragiska Ondineballad, för här finns det nog ingen drunknad manlig stackare i slutet! Ass-dur-balladens "sjöjungfrutema" lättas upp av ett element "C" i sextondedelar, vilket senare förenar sig som ackompanjemang i ciss-moll till "sjöjungfrutemat". Ovanför detta orgelpunktsackompanjemang flyter A- och B-temana ihop tills det första temat avgår med segern. En formanalys skulle ge som resultat A-B-C-B1-CB-BA-A1-C.

Det förefaller som om den fjärde balladens gripande händelser låg långt bakåt i tiden, för till skillnad från den bild som man får av den första balladen verkar Chopin nu vara införsådd med att kärlek och lidande hör samman. Många analytiker har med våld försökt hitta en sonatform i verk, som inte alls har en sådan. Men i ballad nummer fyra förverkligas sonatformen på ett ypperligt sätt. Introduktionen ger associationen till himmelska klockor. Det första temat är långt, men hålls ändå samman samtidigt som underfrasernas tyngdpunkter flyttas så att de ömsom ligger i taktens början och ömsom i mitten. Temat avbryts av en varsel om ett senare uppdykande andra tema. Huvudtemat är tillräckligt vackert för att inte slitas ut av de tre upprepningarna och av variationerna under presentationsavsnittet. Genom en krisepisod, som verkar helt naturlig, kommer man till det stämningsmässigt hoppfullare, i subdominanten sjungande mottemat, som också det är en överraskande lång helhet bestående av många fraser. I "utvecklingsfasen" ryms förutom ett scherzando och fragment av det första temat även ett uppdykande av introduktionstemat. För ett ögonblick tror man att stycket börjar på nytt i d-moll, men ett sökande fugatoavsnitt där det första temat rör sig i kanon i tre stämmor, slutar i en upprepning i f-moll. Den vackert förverkligade fjärde upprepningen av huvudtemat låter det ljusa mottemat komma in en andra gång, än mer romantiskt och en liten ters högre än första gången. Men nu får det en ny melodisk svans för att via en imponerande kadens fortsätta mot en liksom oundviklig återgång till f-moll. Men vad händer sedan? Hur skall de utdragna durklangerna i introduktionens dominanttonart uppfattas? Är det de, som kastar ljus på det hela, som är lösningen på det här verket? Efter de fyra takter långa durklangerna krossar slutcodan f-moll-temats dysterhet i den pianotekniskt svåra finalen, där vi kan notera kontrapunkt och förnimma drag av Bachs musikstil. Slutet genomsyras och färgas av kärlek, inte av förtvivlan. Kulminationen som avslutas i moll innebär i själva verket seger.

(Anne Kauppi. Översättning Jan-Erik Ingvall)

<http://www.saunalahti.fi/ankauppi>

Foto: Kaj Skyttä. Layout:Maarit Malinen.